

Filosofijos
fakultetas

Filosofijos institutas
Doktorantas Rokas Vaičiulis

Technologinė autonomija šiuolaikinės veikmės filosofijos perspektyvoje: autopoetinio technokapitalo problema

Pranešime siūlome kertinę sąvoką – technologinę autonomiją – nagrinėti šiuolaikinės veikmės filosofijos ontologinės problematikos perspektyvoje, t. y. remiantis samprotavimu, kuriame veikmė (*agency*) traktuojama kaip išskaidyta, santykinė individo-aplinkos dinamika, bendrai būdinga žmogiškiems ir nežmogiškiems veiksniams (pvz., B. Latour, Y. Hui). Pagal tokią technologinės autonomijos interpretaciją pabrėžiame slinktį sąvokos filosofinėje vartosenoje bei šia sąvoka nurodomame ontologiniame įsipareigojime: priešingai nei istoriškai konvenciniuose technologijos filosofijos požiūriuose, technologinę autonomiją aiškinančius kaip sąlyginai savarankiškas sistemas, medijuojančias žmogišką patyrimą bei socialinius santykius (L. Winner, A. Feenberg), šiuolaikiniai požiūriai (L. Parisi, N. Land) technologinę autonomiją įvardina kaip realų ir nuasmenintą antros eilės kibernetinį savi-organizacijos procesą, kuriame ontologinė pirmenybė suteikiama pačiai technokapitalo veikmei, tokiu būdu žmogišką veikumą suprantant ne kaip savarankišką sprendimo galią, o kaip nežmogiškų autopoetinių technokapitalistinių gamybos procesų išdavą.

Išryškindami įsipareigojimo nežmogiškumo ontologijai bendrumą šiuolaikinės technologinės autonomijos interpretacijoje ir šiuolaikinėje veikmės filosofijoje siekiame apibrėžti autopoetinės technokapitalo veikmės filosofines prielaidas ir jų poleminę formą. Poleminė forma trejopa: (1) autopoetinės technokapitalo veikmės sampratą matome kaip istoriškai konvencinės technologijos filosofijos kritiką, perslenkančią technologinės autonomijos ontologiją nuo žmogišką veikumą reguliuojančių sociotechninių sistemų prie žmogiško veikumo decentracijos ir nuasmenintos technokapitalistinės varos grįžtamųjų ryšių intensifikacijos procesų aprašymo; (2) pastebime, jog autopoetinės technokapitalo veikmės samprata dalyvauja nežmogiškos išskaidytos veikmės diskurse (pvz., B. Latour), tačiau technokapitalo nesuvaldomumo aspekto įvedimas problematizuoja pastarojo diskurso įsipareigojimą plokščiai ontologijai; (3) kaip atgalinę polemiką autopoetinio technokapitalo veikmės sampratai siūlome realistinės ontologijos kontekste naujai permąstyti istoriškai konvencinių technologinės autonomijos interpretacijų normatyvinį aspektą kaip priemonę užklausti šiuolaikinių požiūrių menamą technokapitalo „kvazi-metafizinę“ galią.